

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2015

”Nej, nej inte färdig (viftar med fingret)”

- En observationsstudie om samspel och kommunikation på en mångkulturell förskola.

Josefine Svensson och Sara Thorson

Handledare: Emelie Nilsson

Examinator: Laila Gustavsson

Sektionen för lärande och miljö

Författare

Josefine Svensson och Sara Thorson

Titel

"Nej, nej inte färdig (viftar med fingret)" – En observationsstudie om samspel och kommunikation på en mångkulturell förskola.

Handledare

Emelie Nilsson

Examinator

Laila Gustavsson

Abstract

Studien skrivs inom ramen för förskolläraryrket inom utbildningsvetenskap. Syftet med studien var att ta reda på hur barns samspel och kommunikation fungerade i en mångkulturell förskola. Vi har observerat barn i åldrarna 3-4 år. Frågorna som vi ville ha svar på var: Hur samspelar barn med varandra i den fria leken på en mångkulturell förskola? Vilken typ av kommunikation förekommer i samspelet?

Studien utgår från ett sociokulturellt perspektiv och i bakgrunden talas det om uppdraget i och fördelar med ett mångkulturellt samhälle. I resultatet framkommer att barnen kommunicerar i samspel med varandra med hjälp av det verbala språket, kroppsspråket och det emotionella språket. Genom att kombinera de olika språken kan barnen lättare uttrycka sig. Resultatet visar att det emotionella språket och kroppsspråket har stor betydelse för barnen i den mångkulturella förskolan, barnen söker också varandras uppmärksamhet ofta och på olika sätt. I diskussionen lyfter vi frågan om hur och varför barnen använder sig mycket av det emotionella språket i samspelet med varandra. Slutsatsen i arbetet blev att barnens användande av multimodal kommunikation gjorde det lättare för barnen att kommunicera och samspela med varandra.

Ämnesord

Fri lek, förskola, kommunikation, mångkulturell, samspel.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
2. Bakgrund.....	8
2.1. Mångkultur och interkulturalitet.....	8
2.2. Samspel.....	9
2.3. Fri lek.....	10
2.4. Kommunikation och emotionellt språk	10
2.5. Begreppsdefinitioner.....	11
2.5.1. Samspel.....	11
2.5.2. Mångkultur	12
2.5.3. Emotionellt språk.....	12
2.5.4. Fri lek.....	12
2.6. Syfte.....	12
2.6.1. Frågeställning	12
3. Teori.....	13
3.1. Teoribakgrund.....	13
3.1.1. Barns samspel och imitation.....	13
3.1.2. Kulturella redskap.....	14
3.2. Tidigare forskning	15
3.2.1. Språket och kulturens betydelse för samhället	15
3.2.2. Kommunikation i en flerspråkig förskola.....	16
3.2.3. Lekens betydelse för språk och samspel.....	17
3.2.4. Imitation och ”shadowing”	18
3.2.5. Språklig och icke-språklig kommunikation.....	18
4. Metod.....	20
4.1. Val av metod.....	20

4.1.1. Observation.....	20
4.1.2. Fältanteckningar	21
4.2. Urval och undersökningsgrupp.....	21
4.3. Genomförande	22
4.4. Bearbetning och analys.....	23
4.5. Etiska överväganden	23
5. Resultat och analys	25
5.1. Imitation.....	25
5.2. Kontaktsökande kommunikation	26
5.3. Användande av emotionellt- och kroppsspråk	28
5.4. Parallelek	30
5.5 Summering	32
6. Diskussion.....	33
6.1. Betydelsen av kommunikation i samhället	33
6.2. Eventuella begränsningar i samspel och kommunikation	33
6.3. Imitation och ”shadowing” i samspel	35
6.4. Sökande av uppmärksamhet	37
6.5. Parallelek	37
6.6. Metoddiskussion	39
6.7. Vidare forskning	40
7. Sammanfattning	41
8. Referenslista.....	43
9. Bilaga.....	47

Förord

Diskussionen om barns samspel och dess inverkan på lärandet är något som följt oss genom hela utbildningen. Samtalen om den allt mer mångkulturella förskolan fick oss att börja fundera på samspelet i en mångkulturell förskola. Vi kom att tänka på att av erfarenhet så kan kommunikationen på en mångkulturell förskola ibland verka ganska komplicerad. Dessa faktorer blev början till ett slitsamt arbete. Det har inte varit lätt alla gånger men vi har i alla fall lite hår kvar på huvudet.

Vi vill framförallt ge ett stort tack till vår handledare Emelie Nilsson som har stått ut med många frågor och läst vårt arbete otaliga gånger. Vi vill också tacka barn och pedagoger på förskolan som gjort det möjligt för oss att utföra vår studie. Vi tackar även barnens föräldrar för att vi fick lov att observera deras barn.

Kristianstad, oktober 2015

Josefine Svensson

Sara Thorson

1. Inledning

Sverige är idag ett mångkulturellt samhälle där människor med olika anknytningar från delar av världen möts (Myndigheten för skolutveckling, 2004). Av alla barn som idag växer upp i Sverige har vart fjärde barn rötter någon annanstans i världen. Vi får tillsammans skapa ett fungerande samhälle där vi accepterar varandras kulturer och etniciteter och utvecklar samhället tillsammans. Språket är en viktig del för att samhället ska fungera och för att vi människor ska förstå varandra. Det handlar inte bara om det verbala språket utan även om kroppsspråket och det emotionella språket. Förskolan är en mötesplats där barnen får möjlighet till att interagera med andra barn. På förskolan ska man ta vara på det mångkulturella och utveckla flerspråkigheten och se det som en tillgång där individerna i samhället kan lära av varandra (a.a.). I förskolan möts barn från olika kulturer.

I dagens Sverige är invandringen från andra länder större än någonsin och diskussionen om invandringen är högaktuell. Migrationsverkets statistik visar att från och med januari 2015 till den förste november har 45 403 barn sökt asyl i Sverige (Migrationsverket, 2015). Många av de här barnen kommer till förskolan. Samtidigt så föds det också fler barn i Sverige. År 2014 föddes det 114 907 barn i Sverige jämfört med år 2013 då det föddes 113 593 det är en ökning på 1314 barn (SCB, 2015).

Vi har läst mycket om samspelets betydelse för barns utveckling och lärande. Efter att ha varit i en mångkulturell förskoleklass och på mångkulturella förskolor har vi sett det, ibland väldigt komplicerade samspelet mellan barnen och mellan pedagoger och barn med olika ursprung, och blivit väldigt nyfikna. Vi började fundera över hur samspelet mellan barn på en mångkulturell förskola ser ut och bestämde oss för att göra en studie om hur barn samspelar och kommunicerar med varandra i den fria leken. Det fanns en nyfikenhet hos oss på hur barn med olika ursprung använder sig av det verbala språket, kroppsspråket samt det emotionella språket för att förstå varandra. Studien baseras på barn med både svenskt och utländskt ursprung. Eftersom att det verbala språket skiljer sig barnen emellan så kanske även den icke-verbala kommunikationen skiljer sig.

Förskolans läroplan (Lpfö 98/10) poängterar vikten av att lyfta fram mångkulturaliteten och dess värde.

Det svenska samhällets internationalisering ställer höga krav på människors förmåga att leva med och förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som kan stärka denna förmåga och förbereda barnen för ett liv i ett alltmer internationaliserat samhälle. Medvetenhet om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

(Skolverket, 2010, s.6)

I förskolans läroplan poängterar man också vikten av att kommunicera och samarbeta med varandra i ett samhälle som ständigt förändras. I förskolan ska man se till att alla barn får lära sig de oskrivna normer som finns vilket är nödvändigt för att samhället ska fungera (Skolverket, 2010).

Utifrån ovan ser vi att detta är ett intressant och relevant ämne att fördjupa sig i då den ökade invandringen gör att förskolorna blir allt mer mångkulturella. För vår framtida profession ser vi vikten av denna studie för ett interkulturellt arbete.

2. Bakgrund

Sverige är ett mångkulturellt land och den senaste tiden om man ser till veckor har det varit en större ökning av asylsökande människor än någonsin tidigare. Vecka 38 2015 uppmättes det vara totalt över 6000 som sökte asyl i Sverige, något som tidigare inte upplevts (Jönsson, 2015). Enligt Migrationsverkets statistik sökte 45 403 barn asyl i Sverige räknat från januari till den 1:a november 2015 (Migrationsverket, 2015). Statistiken innefattar barn som kommer med sina familjer och ensamkommande barn. Det gör att fler och fler barn kommer till förskolan i Sverige och förskolan är skyldig att bemöta barnen. Det ställer höga krav på förskolan. Alla barn från ett till sex år har rätt att gå i förskola. Även barn som söker asyl i Sverige har rätt att gå i förskola och det på samma villkor som alla andra barn i Sverige (Migrationsverket, 2013).

2.1. Mångkultur och interkulturalitet

Begreppet mångkultur är något som växt fram i Sverige efter att man börjat ifrågasätta invandrapolitiken. Det var under 1975 som Sveriges riksdag formade en ny invandrapolitik och under 1990-talet ändrade man det från invandrapolitik till integrationspolitik (Lunneblad, 2009). Den 11:e september 1997 överlämnades en proposition om integrationspolitik till riksdagen. I propositionen framhålls mångfalden tydligt (prop. 1997/98:16). Ett mångkulturellt samhälle kan definieras som ett samhälle där människor med olika etniska, kulturella och religiösa bakgrunder lever tillsammans (Lunneblad, 2009). I vårt land finns idag många människor med flera olika kulturer, etniciteter och religioner. Det finns stora möjligheter att ta vara på varandras olikheter i landet och tillsammans skapa ett tryggt Sverige där alla kan känna sig trygga och välkomna. Läroplanen framhåller att rörligheten mellan nationsgränserna ständigt växer och då skapas en kulturell mångfald i förskolan. Genom mångfalden ges barn tillfälle att skapa en fundamental respekt för alla människor oberoende av vilken bakgrund de har (Skolverket, 2010). Det är angeläget i förskolan att alla ska känna sig välkomna och lika behandlade. I läroplanen (Lpfö, 98/10) poängteras det att:

En viktig uppgift för verksamheten är att grundlägga och förankra de värden som vårt samhälle vilar på. Människors okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen samt solidaritet med svaga och utsatta är värden som förskolan ska hålla levande i arbetet med barnen.

(Skolverket, 2010, s.4)

Det är vårt uppdrag att se till att förskolan visar en positiv inställning till samhällets mångfald då vi menar att det finns mycket positivt med det mångkulturella samhället.

Interkulturalitet är ett begrepp som gärna förknippas med mångkultur. Interkulturell är när personer från flera olika kulturer samspelar med varandra (Nationalencyklopedin, 2015). Lunneblad (2009) menar på att man använder mångkultur som en beskrivning och interkulturell är något som sker (a.a.). Till exempel i en mångkulturell förskola blir det interkulturellt då barn med flera olika kulturer leker tillsammans och samspelar med varandra. Det talas mycket om interkulturalitet i förskolans läroplan eftersom förskolan ska möta alla barn och i förskolan finns det många barn med olika kulturer och där får de samspela med varandra och då skapas interkulturella samspel (Skolverket, 2010).

2.2. Samspel

Människan lär mycket i samspel med andra (Strandberg, 2014). Läroplanen framhåller att barn erhåller kunskap genom lek och samspel med andra barn, de lär sig också genom att iaktta varandra. Läroplanens mål är också att barns lärande ska vila på samspelet barn emellan men också mellan barn och vuxna (Skolverket, 2010). Individer kan tillsammans klara av saker som de inte klarar av själva. Individerna kan ta vara på varandras kunskaper. En som har lite mer kunskaper om det som ska läras kan hjälpa den som inte förstår och på så sätt skapar vi nya kunskaper och insikter av vår omvärld (Strandberg, 2014). Man lär sig även mycket genom att imitera andra. Individer imiterar andra i saker de inte kan för att kunna få kunskaper om det och sedan klara det själva (Strandberg, 2014). Det kan till exempel vara så att ett barn inte vet hur man använder en pensel och kollar därför på en kompis som målar och provar sedan själv. Barnet har då fått en inblick i hur det fungerar och lärt sig av det. Samspel sker mycket i barns lek och då finns det möjlighet att lära av varandra och ta vara på varandras kunskaper. I leken får barn bearbeta de erfarenheter de fått i världen och tillsammans med andra barn får barnen ta vara på varandras olika erfarenheter och tillsammans bearbeta dem. Då får barnen ta del av varandras perspektiv om specifika erfarenheter och får då syn på flera olika perspektiv om samma fenomen (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007). Det kan till exempel handla om att barn har fått erfarenheter av olika saker då de varit i en

affär och handlat. Någon har betalat med kort och någon har betalat kontant. Då kan barnen fått olika syn på hur man betalar och lära av varandras erfarenheter.

2.3. Fri lek

Utifrån teoretiska perspektiv kan lek ses på olika sätt. Ett kännetecken för lek är att den har regler. Fantasilek har dolda regler där barnen vet vad man får och inte får göra. Vygotskij (Sandberg, 2002) menar på att det inte bara är interaktion som skapar social kompetens utan även i leken skapar barnen en social kompetens. Förskolan ska enligt läroplanen bygga på ett lustfyllt och roligt lärande genom att använda lek som utgångspunkt, man framhåller också vikten av att ta vara på barnens lek då barn lär mycket genom leken (Skolverket, 2010). Det är i leken som barn förbereder sig för vuxenlivet genom att bearbeta sin omvärld och skaffa sig kunskap och erfarenheter att ta med sig genom livet. Det barnen upplever med åren lägger grunden för barns syn och förståelse för världen (Sandberg, 2002; Vygotskij, 1995). Barn återskapar i leken det de har hört och sett av vuxna i sin omgivning. Leken återskapar inte situationerna exakt som barnet sett och hört dem men det är så barnen gestaltar situationer från livet. Många säger att barns lek bara är fantasier men Vygotskij menar att lekarna innehåller mer minnen än fantasier (Sandberg, 2002).

Björk Willén (2006) beskriver den ”fria leken” som icke officiellt organiserad och den är inte lärarledd. Hangaard Rasmussen (1992) menar att den fria leken är något som finns schemalagt på nästan alla förskolor. Den ligger oftast på morgonen och senare eftermiddagar. Han menar på att när det är fri lek behöver barnen inte längre delta i organiserade aktiviteter. Barnen får själva välja vad de vill leka och de blir fria från vuxnas inblandning. Tullgren (2004) menar att inte all lek är fri då pedagoger har makten att styra leken på olika sätt utifrån deras värderingar. Pedagoger kan om de anser att leken inte är relevant för deras utvecklande och lärande avleda och styra leken åt ett annat håll (a.a.).

2.4. Kommunikation och emotionellt språk

När människor kommunicerar med varandra används olika sätt. Det kan till exempel vara med hjälp av det verbala språket, gester miner och blickar (Elm Fristorp &

Lindstrand, 2012). När man kommunicerar kan man använda sig av flera olika sätt samtidigt för att göra sig förstådd. Det kan till exempel vara så att vi verbalt säger något men samtidigt visar med kroppsspråket vad vi menar. Kommunikation är ett sätt att uttrycka sig på genom det verbala språket men också genom till exempel kroppsspråk, ansiktsuttryck, gester och tonfall (Ladberg, 2003). Enligt läroplanen för förskolan ska vi sträva efter att barnen utvecklar ett varierat talspråk och lär sig att kommunicera med andra. Arbetslaget ska stimulera barnens nyfikenhet och inledande förståelse för kommunikation och språk. Även barnens sociala och kommunikativa förmåga ska stimuleras av personalen i förskolan (Skolverket, 2010).

Genom att använda flera så kallade teckensystem samtidigt använder vi oss av multimodal kommunikation (Elm Fristorp & Lindstrand, 2012). Teckensystem är olika sätt att uttrycka sig på och det behöver inte enbart vara genom det verbala språket, kroppsspråket eller miner utan det kan också vara att man uttrycker sig genom en bild, musik, dans eller rörelser (Elm Fristorp, Lindstrand, 2012). Läroplanen poängterar att barn i förskolan ska få möjlighet att lära sig att använda olika sätt att uttrycka sig på för att kommunicera. Det kan vara med hjälp av musik, rörelser, dans och talspråk (Skolverket, 2010). När människor uttrycker sig kan man använda det emotionella språket och det innebär att man uttrycker sig både med hjälp av kroppen, olika beteenden och med känslor (Eriksson, 2009). Salovey och Mayer (1990) framhåller att känslor oftast uppstår på grund av en händelse, antingen inre eller yttre, som har en negativ eller positiv betydelse för individen. Ett sätt att kunna uttrycka sina känslor på är genom det verbala språket men mycket av den emotionella kommunikationen sker genom icke-verbalt språk.

2.5. Begreppsdefinitioner

Här finner ni våra definitioner av olika begrepp som är relevanta för studien.

2.5.1. Samspel

Vi utgår ifrån den sociokulturella teorin (Strandberg, 2006) då vi anser att samspel är något som sker när man är tillsammans med andra människor. I samspelet finns det möjligheter att utbyta kunskaper och tankar med varandra.

2.5.2. Mångkultur

I studien kommer mångkultur att ses på utifrån Lunneblads (2006) tankar om mångkultur då vi anser att mångkultur är då man tillsammans i ett samhälle lever med olika kulturella bakgrunder. Det handlar även om att vi människor har olika etniciteter, religioner och trosuppfattningar.

2.5.3. Emotionellt språk

Vi anser att barn använder sig av det emotionella språket när de vill förmedla eller betona en känsla till exempel när barnet är ledsen så kan det gråta och skrika om man är observant kan man se det på barnets kroppsspråk. Ett barn som är ledsen eller känner sig illa till mods kan till exempel avskärma sig från gruppen eller krypa ihop i ett hörn. Vi ser det som att det emotionella språket hänger ihop med kroppsspråket så till vida att man kan visa det emotionella språket med hjälp av kroppsspråket.

2.5.4. Fri lek

Vi lutar oss på Tullgren (2004) som precis som vi anser att den fria leken inte är helt fri. Vi anser att den fria leken är lite styrd då barnen inte alltid får vara var de vill och leka kanske på grund av att man satt ett max antal på barn i de olika rummen. Lek är för oss något som ska vara roligt och där barnen själva får bestämma och skapa egna regler. Barnen styr själva leken och dess utveckling. Pedagogerna ska ändå alltid finnas med och hjälpa barnen att stötta upp leken om det behövs. Ibland kan det vara så att barnen har svårt att starta upp en lek och då ska pedagogerna finnas där som ett stöd men inte ta över leken eller styra den.

2.6. Syfte

Syftet med vår studie är att studera hur samspel och kommunikation ser ut mellan barnen i den fria leken på en mångkulturell förskola.

2.6.1. Frågeställning

- Hur samspelar barn med varandra i den fria leken på en mångkulturell förskola?
- Vilken typ av kommunikation förekommer i samspelet?

3. Teori

Här beskrivs den sociokulturella teorin som studiens resultat analyseras utifrån.

3.1. Teoribakgrund

Det sociokulturella perspektivet grundar sig i Vygotskijs kulturhistoriska psykologi (Strandberg, 2006). Vi ser individen som social och vi tror att individer lär tillsammans med varandra. Vi har därför valt att utgå från den sociokulturella teorin. Även de svenska läroplanerna bygger på att vi ska anamma användandet av den sociokulturella teorin i arbetet med barnen (SOU 1992:94). Det kändes då mest relevant att använda den sociokulturella teorin som utgångspunkt.

3.1.1. Barns samspel och imitation

Det sociokulturella perspektivet grundar sig i att vi människor lär i samspel med andra, både i samspel med vuxna samt barn (Smidt, 2010). Vygotskij menar på att allt som händer i vårt huvud har tidigare förekommit i aktiviteter med andra. Det är så vi erhåller material för inre processer och utan det materialet så händer det inget i huvudet. Det innebär att aktiviteter i förskolor och skolor är centralt för barns utveckling. Han poängterar att våra personliga kompetenser har sitt ursprung i interaktioner med andra (Strandberg, 2006). I interaktion med varandra lär sig barnen tecken och symboler som de sedan använder för att kunna kommunicera i samspel med varandra och då göra sig förstådda (Smidt, 2010). Barn i samspel med andra introduceras i en kultur där de sedan skapar ett eget sätt att delta i den kulturen (Smidt, 2010). En del av Vygotskijs teori är att man lär tillsammans med andra och sedan kan man göra det själv. En stor del i lärandet i samspel med andra handlar om imitation. Barn lär sig nya saker genom att imitera andra som kan det som barnet vill lära sig (Strandberg, 2014). Människor imiterar saker som de inte redan själva kan för att lära sig något nytt. När barn imiterar använder de sig av som Strandberg (2014) nämner det en ”fiffig kompis” det har han fått från Vygotskijs ”Capable Peers” (a.a.). Som ett exempel när barn ska lära sig att knyta skor så visar den vuxna upprepade gånger hur man gör och till sist en dag kan barnet själv knyta sina skor. Det behöver inte vara en vuxen som barnet lär av det kan också vara ett annat barn. Vygotskij nämner det så här: ”what a child can do with assistance today she will be able to do by herself tomorrow” (Strandberg, 2014, s.52). I förskolan kan man ofta se liknande situationer där barnen tar efter varandra och frågar

varandra hur de gör. Det är inte bara barnet som blir hjälpt av den ”fiffiga kompis” som lär sig utan den som visar lär sig också. Den ”fiffiga kompis” lär sig genom att han/hon får prova sina kunskaper och tänka på olika sätt för att förklara så att kompiserna förstår och även tänka efter hur han/hon gör det som ska läras ut (Strandberg, 2014). Den som barnet observerar för att lära sig av behöver inte vara äldre än barnet själv, det kan även vara ett yngre barn. Det är då det yngre barnet som innehar kunskapen. Den som ska lära ut behöver formulera om sina förklaringar så att lyssnaren förstår. Individerna får hela tiden nya sätt att se på saker genom att tänka om och förklara på olika sätt för lyssnaren så att han/hon förstår, då ser man saken ur flera olika perspektiv och lär sig av det (Jakobsson, 2012).

Lindahls (1998) synsätt på imitation är: ”Imitation är en sällskaplig och social process. Barns imitation har en social funktion som skapar samspel och relationer med andra individer.” (Lindahl, 1998, s.25) Ett barn kan till exempel söka kontakt med en kompis genom att imitera det som kompiserna gör och på så sätt få kompisens uppmärksamhet. Strandberg (2014) menar att imitation möjliggör fortsättning och utveckling av lärandet.

3.1.2. Kulturella redskap

Vygotskij menar att vi människor tillsammans med andra lär genom att använda oss av olika kulturella redskap (Smidt, 2010). Kulturella redskap är de olika verktyg som vi använder för att kommunicera med varandra och förstå varandra (Smidt, 2010). Exempel på kulturella verktyg kan vara språk, symboler och räknesystem (a.a.). Det kan också vara multimodala verktyg som till exempel bilder, gester, blickar, och musik. När multimodala verktyg används för att kommunicera blir man multimodal och använder sig då av multimodal kommunikation. Exempel på multimodal kommunikation är när olika teckensystem används så som gester, blickar och ljud. Även användandet av dans, musik, rörelser, bilder och det verbala språket är multimodal kommunikation (Elm, Fristorp & Lindstrand, 2012). När man är multimodal kan man använda sig av det emotionella språket för att vara ännu tydligare med vad man menar. I samspel med andra kan vi uttrycka oss med det emotionella språket. Det emotionella språket innebär att man uttrycker sig både kroppsligt, beteendemässigt och känslomässigt. Det vi uttrycker genom att använda det emotionella språket är det som vi skapar utifrån den vi är och det samhälle vi lever i (Eriksson, 2009). Till exempel om

jag är ledsen så visar jag det genom mitt beteende då jag kanske drar mig undan och jag visar det även genom att gråta och min kropp visar tydligt en ledsamhet genom att hänga med axlarna. Det som gjort mig ledsen kan vara något som berör mig i det samhälle jag lever i till exempel att någon sagt dumma saker till mig eller slagit mig. När man använder sig av de kulturella redskapen kan man göra sig förstådd i samspel med andra människor (Smidt, 2010).

3.2. Tidigare forskning

Här nedan presenteras tidigare forskning som är relevant för vår studie.

3.2.1. Språket och kulturens betydelse för samhället

Myndigheten för skolutveckling (2004) framhåller i sin publikation att dagens samhälle är mångkulturellt och individerna i samhället pratar flera olika språk. Det är något man ska ta vara på och använda för att lära av varandra. Individen ska se det som en tillgång då man kan lära av varandra. Språket är en del av människans identitet och genom språket skapar man sig en självkänsla och en möjlighet att utvecklas. På så sätt är det en stor tillgång att kunna språket i den kultur man lever i för att kunna delta i samhället (a.a.).

När vi har varit på praktik har vi sett att många förskolor numera är mångkulturella och anser att det är en tillgång för barnen att möta barn från andra kulturer. Det gör att man redan i förskoleåldern kan förebygga diskriminering av andra kulturer. Barnen lär sig också att samspela med barn som inte talar samma språk som de själva. Myndigheten för skolutveckling (2004) poängterar att människan är mycket beroende av språket för att fungera i samhället. Man kan se på kultur på många olika sätt så som ett arv av språk, beteende mönster, ritualer och historia. Kultur är en utvecklingsgång där olika idéer, upplevelser och kulturuttryck blandas och samverkar (a.a.).

Säljö (2000) menar att kultur utifrån ett sociokulturellt perspektiv är en blandning av olika faktorer så som idéer, värderingar, kunskaper och resurser vilka människan får i samspel med allt runtomkring i världen. Han menar att det även inkluderar alla de artefakter som finns i människans vardag till exempel olika verktyg, instrument för

mätning, vägning och liknande, olika former av informations- och kommunikationsteknologi, fortskaffningsmedel och annat. Med detta menar han att kulturen både är materiell och immateriell i ett intimt samspel varandra. Kulturer ändras hela tiden och påverkas av människors handlingar, uttryck och de intryck vi ger (Myndigheten för skolutveckling 2004). Individens språkutveckling och identitetsutveckling samspekar då man använder språket för att kommunicera med andra och utveckla och utbyta de tankar individen har. Vi människor använder oss av olika uttryckssätt för att kommunicera och göra oss förstådda (a.a.). Människan använder sig av gester, tonfall och miner samt andra uttrycksformer. Det kan till exempel vara kroppsuttryck. De olika uttrycken kan skilja sig åt i olika kulturer, olika åldersgrupper och mellan män och kvinnor. Sammanlagt bildar uttrycksformerna ett språk som är bärare av identiteter såväl som kultur och det skapar en tillhörighet. Att kunna flera språk innebär att man har flera kulturer till förfogande och man kan känna sig hemma i flera kontexter (a.a.).

Vi instämmer med Johannesen och Sandvik (2009) som poängterar att barnen i förskolan använder sig mycket av kroppsspråk för att förmedla det de har att säga och då gäller det att man lyssnar på dem genom att tyda kroppsspråk och inte bara det verbala språket. Vi anser att i åldrarna ett till två år har det verbala språket inte lika stor betydelse för kommunikationen, barnen skapar ett eget språk för att kommunicera. Barnen använder sig av olika språk, med hjälp av bland annat kroppen, för att kunna kommunicera med varandra.

3.2.2. Kommunikation i en flerspråkig förskola

Dixon och Fraser (1986) observerade barns sociala beteenden på en mångkulturell förskola i Vancouver, B.C. Kanada. Engelska språket i gruppen var begränsat och barnen talade flera olika språk. Studien gjordes under ett år och följdes även upp året efter. Barnen uttryckte sig inte verbalt, istället skrek de, gjorde gester och ”tramsade” för att söka uppmärksamhet. Ett exempel på en situation var då en pojke försökte söka uppmärksamhet av en annan genom att följa efter honom och peka på leksaker och säga ”jag fick”, detta följdes av höga ljud och liknande. Pojken försökte sedan få uppmärksamhet av den andra pojken genom att slå brödkavlar i bordet och sedan, när

han fortfarande inte fått pojkens uppmärksamhet, skrek han ”se det” och ”buu” där han stod bakom en hylla.

Dixon och Fraser (1986) poängterar att barnen möts av fler olika kulturella förväntningar som de inte är vana vid i den engelskspråkiga förskolan. Några av de tydligaste skillnaderna var till exempel hur man hälsar på varandra, vem som ska prata och när och att den icke verbala kommunikationen kan se olika ut. Det kan också vara så att pojkar förväntas att agera annorlunda jämfört med flickor. Som ett exempel så var det en pojke som blev ombedd att städa, då förklarade pojken för pedagogen att hemma städar hans syster åt honom. Studien följdes upp året efter då fanns det nya barn men även några av de tidigare barnen. Skillnaden var nu att det fanns fler barn som kunde kommunicera på engelska än tidigare och detta resulterade i att de barn som inte talade engelska använde de engelsktalande som en modell för hur det skulle gå till på förskolan. Resultatet av fler engelsktalande barn blev också att hela gruppen skaffade sig sociala färdigheter snabbare än i den tidigare gruppen (a.a.).

3.2.3. Lekens betydelse för språk och samspel

Myndigheten för skolutveckling (2004) framhåller lekens stora betydelse för barns språkutveckling då språket utvecklas i leken i samspel med andra. Barnet behöver använda språket i flera olika situationer för att kunna vara delaktiga i leken. I leken används inte bara språket genom att använda ord för att kommunicera utan då används även ljud, gester, tonfall och röstläge samt andra signaler för att göra sig förstådda. Det är inte bara språkutveckling som sker utan även den sociala kompetensen som utvecklas (a.a.). I leken får barnen möjlighet att återskapa sina erfarenheter men samtidigt skapa nya erfarenheter genom att de i leken gestaltar de erfarenheter de har och använder sig av fantasi, kroppsuttryck och språk. Barn har olika erfarenheter som möts i leken, det ger barnen en möjlighet att förstå erfarenheterna ur olika perspektiv. Ett exempel kan vara när barnen har olika tankar om hur vattnets kretslopp fungerar. Då kan barnen ta del av varandras teorier och få olika perspektiv om hur vattnets kretslopp kan fungera. Genom att ta del av varandras perspektiv lär barnen sig i samspel med varandra och de får även möjlighet att ändra sin lek samt utöka och prova nya utgångspunkter i leken (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007).

Björk Willéns (2006) avhandling bygger på att studera barns sociala samspel och deltagande i en flerspråkig förskolekontext. Vi anser att både Calderon (2004) och Björk Willén (2006) visar på vinsten av ett mångkulturellt samhälle. Barn får i tidig ålder syn på olika kulturer och de lär sig att kommunicera med varandra på olika sätt. Språket är av stor betydelse för samhället, alla individer kan inte tala samma språk men barnen visar att man kan kommunicera med varandra på andra sätt än med det verbala språket. Björk Willén (2006) inriktar sig på hur barnens multimodala handlande (gester, kroppsorientering, blickar, tal mm.) och hur det påverkar deras deltagande i förskolans aktiviteter och hur de används för att skapa ett meningsfullt socialt samspel. Barnen är observerade i olika kontexter på förskolan som planerade aktiviteter och i den fria leken (a.a.). Hon uppmärksammar hur barnens sociala samspel leder till deltagande i en flerspråkig förskola. Studien visar hur barn med hjälp av olika multimodala resurser kommunicerar med varandra i såväl lek som lärarledda aktiviteter. Barnens användande av flera språk ger barnen fler dimensioner som utökar deras sociala samspel (a.a.)

3.2.4. Imitation och "shadowing"

Imitation handlar om att barnet lär sig att göra något de inte redan kan genom att titta på en kompis eller en vuxen (Strandberg, 2014) Barnen använder imitation för att lära. Enligt Björk Willén imiterar inte barn bara varandra utan hon menar på att de använder sig av något som hon kallar *shadowing*. Det innebär att barnen använder sig av andra barns gester. De upprepar de gester som kompiserna gör för att visa vad de kan och samtidigt visa att de ingår i leken och vill delta (a.a.). Björk Willén (2006) menar alltså att barnen som använder *shadowing* använder det för att visa att de också kan göra så som kompiserna gör och att de kan vara med i samma lek. *Shadowing* handlar då mer om att barnet vill visa vad de kan och att barnen vill få vara med och leka medan imitation handlar mer om lärandet och att lära sig något nytt genom att imitera någon annan.

3.2.5. Språklig och icke-språklig kommunikation

För att kommunicera krävs det att det finns en sändare och en mottagare alltså en som talar och en som lyssnar. Arnqvist (1993) skiljer på muntlig och icke-muntlig kommunikation. Genom att använda sig av icke-muntliga uttryck kan individen stärka talet (a.a.). Som ett exempel kan man se förskolebarnet som skakar på huvudet och

skriker *nej* när pedagogen säger att det är dags att städa. I exemplet använder sig barnet av både muntlig (*nej*) och icke-muntlig (skaka på huvudet) kommunikation. Arnqvist (1993) menar att man kan dela in den muntliga kommunikationen i två delar språklig och icke-språklig kommunikation. Den språkliga är användandet av ord och den icke-språkliga kommunikationen handlar om kvaliteter som tonläge, tonhöjd, betoning, emotionell ton osv. (a.a.) Vilket innebär hur man använder sin röst högt eller lågt ljud, hur man betonar orden och om känslor uttrycks när man talar. Även den icke-muntliga kommunikationen kan delas in i språkligt och icke-språkligt. Den språkliga innefattar olika teckensystem så som teckenspråk med gester och skrift. Den icke-språkliga innefattar mimik, blickar, gester osv. Alla dessa uttryck medverkar till att förtydliga och stärka vår kommunikation. Arnqvist (1993) poängterar att det är lätt hänt att kommunikationen bryts då olika uttryck kan komma i konflikt. Exempel på när kommunikationen lätt bryts kan vara då lyssnaren bryter ögonkontakten under ett samtal. Arnqvist (1993) framhåller att kommunikationens högsta syfte är delge information. Individen använder sig också av språket för att förstå sin omgivning och kulturen som han/ hon lever i. Språket skapar en social roll då det hjälper individen att skapa och upprätthålla kontakt med andra människor.

4. Metod

Här presenteras vårt val av forskningsmetod och tillvägagångssätt. Vi har valt att använda oss av en kvalitativ metod och den kommer att utföras med hjälp av observationer och fältanteckningar.

4.1. Val av metod

Till studien valdes det att göra en kvalitativ metod genom att göra observationer av barn i åldrarna tre till fyra år och föra fältanteckningar. Fältanteckningar valdes att användas som ett komplement för att inte glömma det som observerades. Valet föll på att endast studera barn på en förskola, vilket benämns som fallstudie. En fallstudie (Denscombe, 2009) innebär att studien enbart gjordes på en förskola och inriktade sig på den, det gjorde att vi kunde ge en djupare beskrivning av förhållanden och processer. I exempelvis intervjuer finns möjlighet att ställa öppna frågor som gör att svaren blir mer ingående och tydligare. En fallstudie kan ge mer detaljerad empiri och det kan vara lättare att upptäcka saker eller mönster som möjligtvis inte hade upptäckts vid en större undersökning (Denscombe, 2009). Kvalitativ data består av ord som är talade eller skrivna och visuella bilder. Kvalitativ forskning förknippas med forskningsmetoder som observationer, dokument och intervjuer. (Denscombe, 2009). Resultaten bygger på forskarens analys och tolkning av de empiriska data (Holme & Solvang, 1997). Det finns inte något direkt rätt svar eller någon tabell, siffror eller statistik att läsa av.

4.1.1. Observation

Observation valdes eftersom att det kan vara svårt att göra intervjuer med små barn och det kan framför allt vara svårt för dem att förklara hur de samspelar och kommunicerar med sina kamrater. När observationer används blir resultatet också mer sanningsenligt eftersom att resultatet bygger på vad vi ser och inte vad de observerade säger att de gör (Denscombe, 2009). Studiens syfte var att få syn på hur barnen samspelar och kommunicerar med varandra. Eftersom att vi ansåg att intervjuer blev svårt så ansåg vi att observationer var det bästa sättet att få vår syn på barnens samspel och kommunikation. Enligt Denscombe (2009) så bygger en observation på vad ögat ser och inte på vad någon säger. Det är upp till observatörerna att tolka vad de ser. Forskaren skapar sig en bild av det som den ser och hör i observationen (Holme & Solvang, 1997). På så sätt tolkas observationen utifrån forskarens perspektiv utifrån valet av teori.

När man observerar ställs det höga krav på forskaren (Holme & Solvang, 1997). Forskaren ska få tag på information om situationen genom att se och höra. Metoden ställer också stora etiska krav på oss som observatörer då observationerna blir väldigt intima och privata. När observationer utförs är man tillsammans med gruppen som undersöks beroende på storleken på studien en längre eller som för oss en kortare tid. Det kan göras dolda eller öppna observationer och vi har valt att använda oss av öppen observation. Det är av stor vikt att vinna gruppens tillit eftersom att en öppen observation bygger på att vi som observatörer blir accepterade av den grupp som observeras. När man har blivit accepterade av gruppen kan man röra sig fritt och observera på olika sätt (a.a.).

4.1.2. Fältanteckningar

I studien valdes användandet av fältanteckningar som ett komplement till observationerna. Valet gjordes eftersom att studiens syfte är hur samspelet och kommunikationen ser ut mellan barnen. Genom att använda sig av fältanteckningar som komplement till observationerna får man i analysen fram observatörernas synvinkel på hur barnen samspelar och kommunicerar med både kroppsspråk, verbalt och det emotionella språket (Holme & Solvang, 1997).

Fältanteckningar (Holme & Solvang, 1997) innebär att föra anteckningar över observationer som görs, det gjorde vi för att minnas vad som observerats. Under observationerna fördes det anteckningar i form av stödord. Stödorden som skrivits används för att kunna skriva utförligare fältanteckningar över observationen. Anledningen till det är att gruppen inte skulle lägga för stor uppmärksamhet på observatörerna även om de visste att de fanns där (a.a.). Anteckningarna transkriberades sedan vilket innebär att de skrivs mer utförligt. Vi skrev ut de fullständiga fältanteckningarna så fort som möjligt efter en observation för att inte glömma det som setts under observationen (a.a.).

4.2. Urval och undersökningsgrupp

Till studien valdes det att observera fem barn i åldrarna tre till fyra år. Åldrarna valdes för att vi upplever det som att man i den åldern använder sig mer av kroppsspråket än det verbala språket för att kommunicera med andra. Vi ansåg då att vi kunde få ut

mycket av våra observationer som inriktade sig på barnens kommunikation med varandra. Vi tänkte att om barnen varit äldre så hade barnen kunnat kommunicera med varandra mer verbalt och vi var mer intresserade av hur de kommunicerade med hjälp av kroppsspråk och dylikt. Studien utfördes på en förskola i södra Sverige. Förskolan är belägen i ett mångkulturellt lägenhetsområde. Det är en liten förskola med endast en avdelning vilket betyder att alla barnen är blandade i åldrarna ett till sex år förutom vid särskilda aktiviteter då barnen delas upp åldersvis. Ett bekvämlighetsval gjordes då förskolan var tidigare känd för en av oss. Vi ansåg att det var enklare att få kontakt med förskolan då vi kände dem sedan tidigare. Vi ansåg också att det skulle vara enklare att få tillträde på förskolan. Detta sätt att välja lättillgängliga enheter, kallas bekvämlighetsurval (Holme & Solvang, 1997). Barngruppen var ny och det fanns då ingen tidigare erfarenhet av den och således gick man inte heller in med förutfattade meningar om gruppen. Eftersom att det fanns en tidigare kännedom visste vi att förskolan var mångkulturell och var därför relevant för studien.

4.3. Genomförande

Mejlkontakt med en pedagog på förskolan var början på en kommunikation med förskolan. Pedagogerna fick frågan om vi fick lov att komma och göra observationer på förskolan. Förskolan tog gärna emot och tyckte att det verkade intressant. Barnens föräldrar fick blanketter där de fick svara på om deras barn fick bli observerade. Pedagogerna på förskolan gav sedan ut dem till de barns föräldrar vars barn var i studiens målgrupp. Blanketterna samlades in av pedagogerna när föräldrarna hämtade och lämnade och gavs till oss. De kontrollerades så att alla fick bli observerade. När det var klart började observationerna att genomföras. Vi valde att genomföra observationerna mellan halv nio och halv tio på förmiddagen eftersom att det var flest barn där då och de brukade ha fri lek vid den tiden. En dag observerade vi mellan halv tio och halv elva för att observationen skulle kunna ske utomhus. Observationerna genomfördes vid fem tillfällen var av varje tillfälle bestod av ca en timmes observation.

Under observationerna satte vi oss lite avskilt i rummen där barnen var och lekte. Samtidigt fick valet av plats vara där man kunde höra bra och se bra för att inte missa viktiga detaljer i observationerna. Stödord skrevs ner på ihop vikta A5 papper under

observationerna av barnens lek. Anledningen till att vi använde små papper var för att de inte skulle dra till sig för stor uppmärksamhet. För att komma ihåg vad som observerades skrev vi stödord som sedan transkriberades när observationen var över.

4.4. Bearbetning och analys

Empirin analyserades utifrån från den sociokulturella teori som beskrivits i teoribakgrunden. När observationerna var gjorda bearbetades den insamlade empirin direkt efteråt. Fältanteckningarna transkriberades och skrevs mer utförligt (Holme & Solvang, 1997). Sedan tog vi del av varandras fältanteckningar. När transkriberingen var färdig var det dags att leta efter mönster i observationerna och sedan plockades det ut kodord som var tydliga i empirin (Denscombe, 2009). Till exempel kunde man i flera situationer se att barnen imiterade varandra och då blev ett av nyckelorden imitation. Därefter placerades de olika observationssituationerna in i de olika nyckelorden. När det gjorts valdes de tydligaste observationssituationerna ut i varje kategori och skrevs in i resultatet.

4.5. Etiska överväganden

Barnens föräldrar fick blanketter där de fick godkänna om deras barn fick observeras eller inte. För att föräldrarna inte skulle tro att deras barn blev undersökta utifrån deras kompetenser så valdes det att skriva ett brev till föräldrarna där vi förklarade att barnen inte observerades utifrån kunskap och kompetens (Se bilaga). Genom att skriva ett mer personligt brev med en mer förstålig förklaring till föräldrarna ansågs det att föräldrarna fick en större förståelse för studiens syfte. Det är viktigt att ge deltagarna i studien, information om studien och deras roll i studien (Vetenskapsrådet, 2002). Informationen till de deltagande ska vara tillräcklig så att de får veta alla faktorer som kan påverka dem att delta i studien. Det är viktigt att man informerar om att det är frivilligt att vara med i studien är (a.a.). Eftersom att de observerade (barnen) inte var myndiga när studien genomfördes så gavs samtyckesblanketterna ut till föräldrarna/vårdnadshavarna. Det ska finnas ett samtycke då informationen som hämtas kan vara av etiskt känslig natur (Vetenskapsrådet, 2002). Egentligen så skulle vi också ha frågat barnen om vi fick lov att observera dem men det är en miss som vi har gjort. Barnen frågade oss aldrig vad vi gjorde där och då såg vi det heller inte som något problem. Hade barnen frågat oss så hade vi svarat dem.

I redovisningen av studien gavs barnen fiktiva namn för att inte avslöja deras identiteter. Vi var noga med att se till så att ingen deltagare kunde identifieras. Även observationsplatsen har valts att inte skrivas ut. Är man i studien för detaljerad så kan läsaren identifiera individer eller platser (Vetenskapsrådet, 2002).

Observation är en metod som gör att man går väldigt nära in på de observerade och det gör att relationerna kan bli intima (Holme & Solvang, 1997) vilket de i vår studie inte blev. Det var viktigt att skriva fram empirin så sann som möjligt för att inte skapa speciella toner i materialet som kan göra att man lägger fel värderingar på de observerade.

För att säkra den insamlade empirin så att den inte kom ut till någon obehörig valdes det att redan vid observationerna använda fiktiva namn istället för barnens riktiga namn. Det innebar att om någon skulle få tag på materialet så var ändå barnens identitet skyddad eftersom deras namn inte stod med utan i empirin fanns enbart de observationer som gjorts. Det är viktigt att empirin som samlats enbart är till den specifika studien och att den inte hamnar i orätta händer då identiteter och observationsplats då kan läcka (Denscombe, 2009). För att se till att materialet inte hamnar i obehöriga händer förvaras det där ingen kan komma åt det.

5. Resultat och analys

Här redovisas resultat och analys av studiens observationer. Barnen i studien gavs fiktiva namn. Vi valde att slå ihop resultat med analys för att läsaren skulle få en mer överskådlig och tydligare bild av analysen. Utifrån syftet att få syn på hur samspelet och kommunikationen ser ut valdes följande kategorier: Imitation, kontaktsökande kommunikation, användandet av emotionellt- och kroppsspråk samt parallelllek.

5.1. Imitation

I flera situationer kan vi tydligt se att barnen imiterar varandra särskilt med ord och meningar. När barn imiterar varandra lär de sig saker de inte redan kan genom att imitera personer i sin närhet (Strandberg, 2006). Ett exempel:

Karl och Billy kör runt med en bobby car på förskolan. Det är Billy som kör bilen och Karl puttast på. De kör förbi kompisar och pedagoger.

Billy: -Tut tut!

Karl: -Tut tut!

Pojkarna börjar köra över leksaker som ligger på golvet. Billy börjar göra ”krasch ljud”. Karl börjar också göra ”krasch ljud”.

I situationen kan vi se att Karl imiterar Billy då Billy börjar med att göra ljud och Karl härmar hans ljud så som ”tut tut” och ”krasch ljud”. Det kan innebära att Karl vill lära sig av Billy och imiterar då det han gör för att lära sig. Människor imiterar det de inte kan för att lära sig nya saker (Strandberg, 2014). När barn ska lära sig är det bra att ta vara på varandras kompetenser för att lära sig. Genom att ta efter någon som är mer kompetent, både vuxna och barn, så kan individen lära sig nya saker och få nya kunskaper (Strandberg, 2014). Karl kanske inte vet hur en bil låter och hur det går till när man kraschar och vill då skapa sig en uppfattning av det. Det kan även vara så att Karl har en uppfattning av det men för att lära sig vill han imitera för att få en större förståelse och lära sig bilens ljud och hur bilen låter när den kraschar. Barnen har ett tydligt samspel då de tillsammans leker med och kör runt med bilen.

Här följer även en annan situation där imitation förekommer:

När barnen är utomhus cyklar Karl och Nina runt på en asfalterad plan.

Karl: - Om du fick, om du fick, om du fick.

Nina cyklar efter Karl.

Nina: -Om du fick, om du fick, om du fick.

Karl: -Oh my god.

Nina: -Oh my god.

Här kan vi se hur Nina imiterar och säger det som Karl säger. Det kan vara så att Nina inte vet varför Karl säger som han gör men väljer att imitera ändå. Det kan vara för att hon vill skapa sig en uppfattning och förståelse om vad Karl använder för ord och lära sig orden och imiterar då Karl. Det kan även i denna situation vara så att Nina hört orden tidigare och fått lite erfarenheter av dem men har inte helt förståelsen av dem och imiterar därför Karl för att lära sig det hon inte kan. Utifrån den sociokulturella teorin som vi valt att använda handlar det mycket om att barn imiterar för att skapa sig nya kunskaper (Strandberg, 2014).

5.2. Kontaktsökande kommunikation

I flera situationer kan vi se hur barnen söker kontakt med varandra och vill ha uppmärksamhet. De använder sig då av både det verbala språket och gester.

Ett exempel:

Karl och Billy är i det så kallade byggrummet där det finns flera olika byggmaterial så som tågbanor och duplo. I rummet har Billy satt in en bobby Car. Karl bygger med tågbanor i en del av rummet. Billy går fram till Bobby Caren i mitten av rummet och börjar leka med den och låtsas att han skruvar på däcken.

Billy: -Karl hjälps åt laga bilen. Laga bilen den sönder!

Billy: -Färdig!

Karl sätter sig på bilen.

Billy: - Nej, nej inte färdig! (viftar med fingret) Du sitta kvar, jag kommer, okej? Samtidigt pekar han på bilen och tittar på Karl.

Karl sitter kvar vid bilen några sekunder. Billy går därifrån. Efter någon minut kommer Billy tillbaka och börjar greja med bilen igen.

Karl går därifrån.

I denna situation söker Billy kontakt med Karl genom att använda sig av kroppsspråket genom att vifta med fingret samtidigt som han ropar på Karl. Billy använder sig av olika sätt för att få Karls uppmärksamhet till exempel använder han kroppsspråket och ljud för att få uppmärksamhet. Han bankar till exempel på bilen och då skapas det ljud. Billy bankar i bordet för att få uppmärksamhet för att han eventuellt vill skapa ett samspel med Karl. Ett samspel kan ge stora möjligheter till lärande tillsammans eftersom barnen kan ta vara på varandras kunskaper och lära sig av det. Det är i samspel med andra människor som barn lär sig och får nya erfarenheter (Smidt, 2010). Det kan vara så att Billy använder olika tecken som han lärt sig att använda för att kommunicera med andra. Barn använder sig av tecken och symboler som de lärt sig för att kunna förstå varandra när de kommunicerar i samspel med varandra (Smith, 2010). Karl verkar förstå Billys tecken då han reagerar på dem. Enligt Vygotskij skapar barn ett eget sätt att kunna delta i den rådande kulturen (Smidt, 2010).

I en annan situation söker en pojke uppmärksamhet av sin kompis på ett annat sätt

Karl och Billy leker bredvid varandra med tågbanan. Karl bygger och Billy demolerar. Billy tar sönder Karls bygge, då blir Karl arg och skriker: -Nej! samtidigt pekar han på sakerna. Då går Billy därifrån och Karl springer efter och vill leka.

När Billy tar sönder Karls bygge använder han sig av en handling för att få uppmärksamheten då han istället för att ropa och använda sig av kroppsspråket och går bort till Karl och tar sönder hans bygge. Även i denna situation kan det handla om att Billy vill leka tillsammans med Karl i ett samspel. Det kan han vilja för att de tillsammans ska kunna utbyta tanka och idéer i leken. Det är bra att dela med sig av sina tankar i ett samspel med andra människor för då kan man få olika syn på en och samma sak och då lära sig av det (Jakobsson, 2012). I denna situation kan det gynna båda pojkarna då de kan ha olika perspektiv på en och samma sak och därför lära av varandras olika perspektiv. I situationen kan vi se hur Karl kommunicerar med Billy genom det verbala språket då han skriker: -Nej! och genom kroppsspråket då han pekar på det förstörda bygget. Fastän att Billy tar sönder Karls bygge så följer Karl efter

honom ut ur rummet och vi tolkar det som att Billy har lyckats med sitt mål, att få Karls uppmärksamhet

5.3. Användande av emotionellt- och kroppsspråk

Vi kan i flera situationer se att barnen tydligt använder sig av det emotionella språket på olika sätt och även kroppsspråket.

Ett exempel:

Barnen sitter i ett rum där det finns lite blandat med leksaker. Pojkarna pratar och gör olika ljud. Billy och Karl bygger ihop en tåg bana.

Billy reser sig upp och skriker glatt: -Åhh jag byggde så fint!

Pojkarna fortsätter att bygga en stor tåg bana som går runt hela rummet med flickorna i mitten. När Billy och Karl bygger tillsammans tar båda pojkarna samma bit för att bygga med den.

Karl skriker högt: -Aaaaahhhh! (Börjar gråta och gnuggar sig i ögonen).

Billy börjar skrika högt: -Aaaaahhhh! (Börjar gråta och gnuggar sig i ögonen).

Billy kastar biten i huvudet på Karl. Pedagoggen går in och hjälper pojkarna att lösa situationen. Pojkarna fortsätter att bygga med tåg banan. När pojkarna har slutat bråka så är det en av flickorna som gråter. Pedagoggen går fram till Nea och frågar vad det är och om hon blev rädd när pojkarna bråkade. Nea nickar.

Här visas flera olika sätt av det emotionella språket tillsammans med kroppsspråket. Billy är först jätteglad och visar med kroppsspråket att han är glad samtidigt som man hör det på rösten. Här använder Billy sig av multimodal kommunikation vilket innebär att han använder flera olika sätt att uttrycka sig (Elm, Fristorp & Lindstrand, 2012). Lite längre fram i observationen ändras det emotionella språket från glad till ledsen och även Karl visar ett tydligt emotionellt språk genom att han gråter. De båda pojkarna uttrycker då sina känslor genom det emotionella språket då de börjar skrika och

gråta. De visar även med kroppsspråket att de är ledsna genom att ta upp händerna vid ögonen och gnugga sig i ögonen. Vi skapar ett emotionellt språk utifrån den vi är och utifrån det samhälle vi lever i (Eriksson, 2009). I denna situation använder Billy och Karl sig av det emotionella språket i den situation de är i, alltså deras situation är att de är i lekrummet och de blir arga och använder då det emotionella språket för att uttrycka sig. Först efter att pojkarna slutat gråta märker man att även Nea som sitter i mitten blir ledsen och visar ett emotionellt språk genom att gråta och använder sig av kroppsspråket då hon gnuggar sig i ögonen. I denna situation används inte bara kroppsspråket och det emotionella språket utan även det verbala språket. Här känns det som att Billy och Karl använder språket för att kommunicera och göra sig förstådda. Språket är ett kulturellt redskap som används för att kommunicera och förstå varandra (Smidt, 2010).

I en annan situation kan vi se hur en av pojkarna tar till sitt hemspråk när han uttrycker sig emotionellt.

Karl och Billy bygger en koja. Billy lägger kuddar på ett bord som ska bli en koja. Kuddarna trillar.

Billy skriker argt på sitt hemspråk och slänger med armarna.

Vi kan se att Billy blir frustrerad genom att titta på hans kroppsspråk. Ansiktet är spänt och ögonen speglar ilska. Att han skriker speglar också på ilska. Billy är multimodal då han använder flera olika sätt att uttrycka det han känner. Det är händelsen i situationen som gör att Billy blir arg. Han blir arg för att kuddarna trillar. Det emotionella språket skapas utifrån samhället vi lever i (Eriksson, 2009).

I en annan situation använder sig en pojke tydligt av kroppsspråket för att tydliggöra hans känslor.

Karl och Billy leker med tågbanan. Karl puttar ut Billys tåg från banan då blir Billy arg ställer sig upp över Karl knyter händerna och skjuter fram bröstet.

Billy: -Huh!

Han hotar Karl med armarna sedan slår han Karl och sparkar på honom. Pedagogerna hjälper dem att lösa situationen och de fortsätter sedan att leka.

Billy visar uttryckligt med kroppsspråket att han är arg då han skjuter fram bröstet och samtidigt säger: - Huh! Sedan visar han sin ilska genom att hota med armarna. För att verkligen visa sin ilska väljer han att sparka och slå på Karl.

I dessa situationer syns det hur barnen kommunicerar genom olika uttryckssätt för att göra sig mer förstådda. De använder både kroppsspråket, det verbala språket och det emotionella språket i en kombination av varandra.

5.4. Parallelek

I flera situationer har vi sett hur barn leker bredvid varandra vilket kallas parallelek.

Ett exempel:

Billy, Karl och Nina sitter i det estetiska rummet med pysselsaker. Alla tre sitter vid ett litet bord som är placerat i mitten av rummet och leker med lera. Billy och Karl leker tillsammans och visar varandra vad de gör för något.

Billy: - Titta Karl! Jag gjort flygplan! Samtidigt flyger han runt med flygplanet i luften. Karl tittar upp på Billy och fortsätter sen att bygga med sin bit lera.

Karl: - Jag äter korv! Han visar korven för Billy. Nina som också sitter med bordet och leker med sin bit lera tittar upp på Billy och Karl. Sedan fortsätter hon med att leka med sin bit lera. Karl sätter ihop sin lera och tar en ny lerklump. Han plattar leran.

Karl: - Hjärtat, hjärtat. Han tittar sig omkring. Nina tittar upp och hittar en hjärtform på bordet. Hon tar den och ger den till Karl. Karl tar emot den och trycker hjärtformen på sin tillplattade lera. Nina tittar på Karl och fortsätter sedan att leka med sin bit lera.

I denna situation ser vi klart att Nina sitter och leker för sig själv med en bit lera men att hon även hör vad Karl ber om när han leker sin lek. Det märks tydligt då Karl frågar efter en form och Nina letar upp formen och ger honom den. Här kan det handla om att Nina vill ingå i ett samspel med Karl men han kanske inte vill eller uppmärksammar det. Det kan vara så att Nina vill lära sig av Karl genom att ta vara på hans kunskaper. I ett samspel kan barn lära av varandra genom att dela med sig av sina kunskaper till varandra (Smith, 2010). Eftersom Karl inte verkar vilja leka med henne leker då Nina bredvid istället och är ändå aktiv i hans lek genom att lyssna på honom och sen försöka söka sig in i leken genom att agera när pojken pratar om en form. Karl och Billy har ett samspel mellan varandra då de visar vad de skapat med leran för varandra och kommenterar dem.

En annan situation där vi kan se paralleller:

Karl och Billy är i det så kallade byggrummet där det bland annat finns en tågbana.

När Billy och Karl kör med tågen så tar banan slut.

Karl: -Måste bygga mer.

Nina som sitter och bygger lego bredvid går och hämtar några banbitar och hjälper till men då blir Karl sur.

Karl: -Nej får inte bygga!

Nina går tillbaka till sitt lego.

Här sitter flickorna och leker enskilt och pojkarna leker enskilt men flickorna är ändå uppmärksamma och hör pojkarnas diskussioner i deras lek. I denna situation kan det vara som i förra situationen att Nina kanske vill vara delaktig i pojkarnas lek men får inte en inbjudan och därför försöker hon ändå delta genom att lyssna på pojkarna i deras lek men samtidigt leka sin egen lek. Karl markerar för Nina att hon inte är välkommen i hans lek då han säger att hon inte får bygga. Nina försöker skapa ett samspel då hon

väljer att hjälpa pojkarna med deras lek. Barn introduceras i olika kulturer och skapar ett eget sätt att delta i kulturen genom samspel (Smidt, 2010). I situationen kan man se det som att Nina försöker anpassa sig för pojkarnas kultur då hon försöker starta ett samspel med dem genom att hjälpa dem med tågbanan.

5.5 Summering

I vår studie ser vi tydligt hur barnen använder sig av imitation då de tar efter varandra, speciellt med ord och meningar. Barns imitation handlar om att de vill skapa sig nya kunskaper och imiterar därför varandra (Strandberg, 2014).

Barnen i vår studie använder sig i flera situationer av det verbala språket, kroppsspråket och det emotionella språket. Det är till exempel när de vill förklara saker eller när de vill söka kontakt med någon. De söker ofta mycket kontakt hos varandra och använder då både det verbala språket, kroppsspråket och det emotionella språket. Vi har tydligt sett hur barnen använder de olika uttryckssätten i kombination med varandra. Enligt Smith (2010) är språket ett kulturellt redskap som används för att kunna kommunicera och förstå varandra människor emellan. Resultatet av studien visar också att barnen ofta leker bredvid varandra men att de hela tiden är medvetna om varandras lek.

6. Diskussion

Här nedan diskuterar vi resultat och analys i förhållande till tidigare forskning. Syftet med studien var att få syn på hur samspelet och kommunikationen ser ut på en mångkulturell förskola.

6.1. Betydelsen av kommunikation i samhället

Under studiens gång har vi uppmärksammat vikten av att behärska olika språk. Kommunikationen människor emellan bygger inte bara på det verbala språket utan vi tar även hjälp av till exempel kroppsspråk och emotionellt språk. Vi möts alla människor i ett samhälle där vi tillsammans ska samarbeta och kommunicera med varandra (Skolverket, 2010), det är då viktigt att vi kan förstå varandra i kommunikationen. Då är det bra att vi kan använda flera olika sätt att uttrycka oss på för att lättare kunna kommunicera och förstå varandra. Vygotskij menar att individer tillsammans förs in i en kultur där de tillsammans skapar ett eget sätt att delta i kulturen (Smidt, 2010). Det gäller att alla i samhället är öppna och tar vara på varandras kunskaper för att tillsammans kunna leva i den kultur vi lever i. Alla människor har olika erfarenheter och kunskaper som de kan bidra med på ett positivt sätt i samhället. I vår studie har det visat sig att individer som inte kan det svenska språket så bra ändå kan uttrycka sig och göra sig förstådda i samhället. Det emotionella språket och kroppsspråket har visat sig vara ett bra redskap att använda sig av för att vi ska kunna kommunicera och fungera i ett samhälle tillsammans.

6.2. Eventuella begränsningar i samspel och kommunikation

Studiens resultat svarar för att barnen använder sig mycket och ofta av det emotionella språket. Detta kan bero på att barnen ibland hade svårt för att få fram vad de ville ha sagt och använde då det emotionella språket för att förstärka hur de kände eller vad de menade. Arnqvist (1993) menar att man använder det emotionella språket för att förstärka kommunikationen (a.a.). Det kan även bero på att de inte riktigt har greppat det svenska språket och då använder de sig mer av kroppsuttryck som kan förtydliga det de menar. Till exempel i en av observationerna blir en pojke arg för att kuddarna som han och en kompis bygger med trillar. Då skriker han något på sitt hemspråk och använder en mörkare barsk ton. Samtidigt visar han ilskan med kroppsspråket genom att

slänga med armarna. Då använder han två sätt att uttrycka sin ilska, både det verbala språket och kroppsspråket. På så sätt använder sig barnet av multimodal kommunikation alltså att man använder sig av fler sätt att uttrycka sig (Elm, Fristorp & Lindstrand, 2012).

Barnen hamnade ofta i konflikter med varandra och då kommer det emotionella språket automatiskt fram då man blir ledsen eller arg i en konflikt. Barnen använder sig ofta av det emotionella språket för att kommunicera med varandra. Det är bland annat både genom att vara glada, ledsna eller arga och barnen var ofta också väldigt högljudda i sina lekar. Under genomgången av våra observationer kom vi fram till att barnen ofta använde sig av det emotionella språket men också kroppsspråket. Arnqvist (1993) menar att man använder det icke-verbala språket för att förstärka kommunikationen, det icke-verbala språket kan vara användandet av tonläge, betoningar på ord och emotionella toner (a.a.). Den emotionella tonen innebär då att man uttrycker känslor i det man säger. Man kan också använda sig av mimik med hjälp av gester och ansiktsuttryck. Förskolan ska sträva efter att barnen utvecklar ett varierat talspråk och lär sig att kommunicera med andra. I förskolan ska barnen också få möjlighet lära sig att använda olika sätt att uttrycka sig i kommunikationen med varandra (Skolverket, 2010). Studien visar på att barnen använder sig av olika uttryckssätt och det visar att barnen ges möjlighet i förskolan till att uttrycka sig på olika sätt. Om vi ser till situationen då två pojkar leker med en bobby car när den ena pojken säger att bilen är färdiglagad så väljer den andra pojken att sätta sig på bilen. Pojken som jagat bilen visar då tydligt att det fick han inte göra genom att säga: -Nej, nej, inte färdig och viftade med fingret. Då använder pojken en gest, vifta med ett finger, för att tydligt markera för den andra pojken att det inte var okej att han satte sig på bilen.

En sak som vi särskilt har lagt märke till är att det emotionella språket skiftar väldigt mycket och fort. Sett till situationen där en av pojkarna visar upp sitt bygge och är väldigt glad står nästa minut och gråter för att något blivit fel. Salovey och Mayer (1990) poängterar att en känsla nästan alltid uppstår på grund av en händelse som är positiv eller negativ för personen. De menar även att oftast så uttrycker man det emotionella språket genom icke-verbal kommunikation. Resultatet visar att barn ofta tar

till andra uttryckssätt än enbart det verbala språket för att tydligare uttrycka vad de vill eller menar. De använder sig då av det verbala språket, kroppsspråket samt det emotionella språket i en kombination för att lättare göra sig förstådda. Det emotionella språket används också i vissa situationer då barnen inte kan uttrycka sig på något annat sätt.

Bortsett från att barnen använde sig mycket av det emotionella språket så kunde vi inte se några tydliga hinder i barnens kommunikation med varandra. Då kommunikationen inte var ett hinder så fanns det heller inget som tydde på att det fanns några problem med samspelet. Förskolans uppdrag är att främja barns kommunikativa förmåga och barnen ska få möjlighet att utveckla den i förskolan (Skolverket, 2010) Barnen i studien använder sig av sin kommunikativa förmåga på flera olika sätt vilket visar på att förskolan ser till att barnen ges möjlighet att utveckla sin kommunikation med andra.

Något som fick oss att reflektera över vårt resultat var en studie från Kanada där Dixon och Fraser (1986) menar på att samspelet kan bli komplicerat eftersom att det inte bara är det verbala språket som skiljer sig utan även det icke-verbala språket skiljer sig mellan barnen. Vi kunde inte riktigt se det sambandet i vår studie utan resultatet visade mer på att samspelet och kommunikationen mellan barnen var god. Studien från Kanada (Dixon & Fraser, 1986) visade att barnen hade svårt för att kommunicera med varandra när de inte talade samma språk men att barnen året efter snabbare lärde sig att kommunicera då det fanns fler barn som talade engelska. Barnen i vår studie hade kanske kommit så långt fram i det svenska språket att barnen inte hade lika svårt för att kommunicera med varandra som barnen i studien från Kanada (a.a.). Studiens resultat visar på att barnen kommunicerar med hjälp av olika uttryckssätt som de kombinerar för att göra sig förstådda i samspelet med varandra och de delar med sig av kunskaper och erfarenheter. Det handlar om att de använder uttryckssätt som det verbala språket, det emotionella språket och kroppsspråket när de kommunicerar med varandra i samspel.

6.3. Imitation och "shadowing" i samspel

I resultatet har vi tydligt sett något som vi upplevt som imitation. Läroplanen menar på att barn lär genom samspel och genom att iaktta (Skolverket, 2010) barnen i studien har

i flera situationer tagit efter varandra och imiterat. Till exempel har ett barn sagt: - Ohh my god! så har det andra barnet också sagt: - Ohh my god! Det har också varit så att de imiterat varandra när det gäller beteende. Till exempel så skrek ett barn samtidigt som det började gråta och då skrek kompisen med och började gråta. Det har vi upplevt som imitation och barnen använder imitation för att lära sig saker som de själva inte har förståelse för. Björk Willén (2006) tar upp i sin studie något som hon kallar för "shadowing" och det innebär att barnen använder sig av andra barns gester för att visa på att de kan det som kompisen gör och att han/hon vill ingå i leken tillsammans med honom/henne som barnet skugga (a.a.). Eftersom det finns både imitation och "shadowing" så är frågan vad det är barnen använder sig av i observationerna. Det kan både vara imitation men samtidigt "shadowing". Till exempel i situationen då pojkarna kör en bobby car på förskolan. Då säger ett av barnen tut, tut! Och där efter säger den andra pojken tut, tut! Handlar det om att pojken som säger efter den andra pojken att han inte kan eller att han kan men bara vill visa att han också kan och att han vill ingå i leken? Det kan nämligen vara så att pojken som säger efter det kompisen säger inte vet hur en bil låter och vill då använda kompisens kunskaper för att lära sig. Det blir då ett bra sätt för pojken att lära sig eftersom barn lär sig det de inte kan genom att imitera andra, både vuxna och barn (Strandberg, 2014). Barn lär sig också med hjälp av någon som har mer kunskaper om det som ska läras. Strandberg (2014) kallar det att man tar hjälp av en "fiffig kompis" (a.a.). Det är svårt att avgöra vilket som är imitation och vilket som är "shadowing". I ett annat exempel cyklar en pojke och en flicka. Pojken säger då: - Om du fick, om du fick, om du fick! Där efter säger flickan: - Om du fick, om du fick, om du fick! Sedan lite senare i observationen säger pojken: - Oh my god! Och flickan säger då: - oh my god! Är det imitation eller är det "shadowing"? Det kan vara så att flickan redan kan de ord som pojken säger och vill därför bara visa sina kunskaper och samtidigt delta i leken eller så är det så att hon inte kan orden men vill lära sig av pojken. Det är även här svårt att avgöra vilket som är imitation och vilket som är "shadowing". Resultatet visar på att barnen imiterar varandra. Vi kan inte urskilja om det är för att de vill lära sig något eller om det är för att visa att de kan göra samma saker som sin kompis och vill delta i leken. För att få reda på det så hade man kunnat göra en studie som bara inriktar sig på imitation och "shadowing". Man hade då fått utgå ifrån barnens perspektiv.

6.4. Sökande av uppmärksamhet

Under observationerna observerades det att barnen i många fall, särskilt pojkarna, var väldigt högljudda och sökte hela tiden varandras uppmärksamhet. Kanske detta berodde på att barnen kände att de behövde uttrycka sig extra mycket för att bli hörda eller förstådda. Barnen sökte uppmärksamhet av varandra genom olika kommunikationssätt ibland kallade de på varandra, ibland lade de även till kroppsspråk det kunde vara till exempel vinkningar eller blickar. I Dixon och Frasers (1986) studie från en flerspråkig förskola i Vancouver i Kanada uppmärksammades det att barnen som inte kunde uttrycka sig verbalt på engelska skrek, gjorde gester och spelade clown för att få uppmärksamhet. En pojke i studien försökte få en kompis uppmärksamhet genom att slå brödkavlar i ett bord (a.a.). I vår studie uppenbarar sig samma fenomen under en observation där en av pojkarna lagar en bobby car. När han lagar bilen bankar han väldigt hårt på den och sneglar samtidigt efter sin kompis som sitter bredvid och gör något annat. Pojkarna söker hela tiden varandras kontakt genom att kalla på varandra eller genom gester. Vi tolkar det som att de vill leka med varandra och genom den interaktionen så skapar de ett samspel. Björk Willén (2006) uppmärksammar i sin studie att barnens sociala samspel leder till deltagande i en flerspråkig förskola. Hon menar på att barnen med hjälp av olika multimodala språk kommunicerar med varandra i leken. När barnen använder sig av flera språk utökar det barnens sociala samspel (a.a.). Vår slutsats är att barnen vill leka med varandra men istället för att säga det rakt ut så söker de istället varandras uppmärksamhet på olika sätt.

6.5. Parallelek

I studien har vi sett hur barn i en del situationer leker bredvid varandra vilket kallas parallelek. Till exempel i en situation där barnen leker med lera. Då verkar flickan söka kontakt och vill vara med pojkarna i deras lek. Hon verkar vilja ingå i pojkarnas kultur som de skapat tillsammans. Det är i ett samspel som det skapas ett sätt att delta i den kultur som finns (Smidt, 2010). Flickan vill eventuellt vara med men blir då inte inbjuden. Det kan vara så att hon gärna vill vara med för att ta vara på pojkarnas kunskaper och lära sig av dem. Hade pojkarna låtit henne delta hade det kanske kunnat ske väldigt bra lär tillfälle genom att de tillsammans samspelar. Barnen tar vara på varandras kunskaper och lär sig av dem. Flickan hade till exempel kunnat lära genom imitation vilket är ett sätt för barn att lära sig de saker de inte kan (Strandberg, 2014).

Det verkade som att flickan ville lära sig att bygga en hel del med leran så som pojkarna gjorde då de byggde bland annat flygplan och korvar. Det är svårt att avgöra om det är så att flickan vill vara med pojkarna eller om hon bara ville titta på vad alla andra barn gör. Det kan vara så att hon bara vill se vad alla gör men inte delta i deras lek eftersom hon inte säger något men samtidigt kan hon vilja vara med men blir inte inbjuden eller inte vågar säga något. Om det var så att flickan ville vara med pojkarna hade hon kunnat uttrycka sig multimodalt genom att använda fler uttryckssätt (Elm Fristorp & Lindstrand, 2012) för då hade pojkarna kanske lättare förstått att hon ville delta i deras lek. Hon hade till exempel kunnat uttrycka sig både med kroppsspråket samt det verbala språket för att uttrycka att hon ville vara med. Hade man frågat flickan hade man kanske fått veta hur hon tänkte och sett situationen ur en annan synvinkel. Pojkarna samspelade med varandra då de byggde saker med leran var för sig men de visade varandra vad de byggde och pratade om vad de byggde. I förskolan ska man främja barns samspel då de lär mycket i samspel med andra (Skolverket, 2010). Barnen i studien får mycket tid till att skapa samspel med varandra då de på förskolan ges mycket tid till att leka med varandra. I leken skapar barnen samspel med varandra. I resultatet ser vi att barnen verkar beroende av att vara i ett samspel med varandra fast att de inte alltid ingår i samma lek. Det kan ske samspel fast att barnen inte är med i samma lek som till exempel genom parallellek. Man kan ställa sig frågan varför får inte flickan vara med? I resultatets båda situationer söker flickan sig till pojkarnas lek men får inte vara med.

Studien visar att barnen är multimodala då de använder sig av olika kommunikationsformer i samband med varandra. Barnen i studien har olika ursprung men de har hittat ett sätt att kommunicera med varandra. Läroplanen för förskolan framhåller vikten av att kommunicera och samarbeta med varandra i ett samhälle som ständigt förändras (Skolverket, 2010). Vi kan se att barnen i största del förstår varandra i kommunikationen. Kommunikationen människor emellan är viktig för samhället då människor med olika ursprung tillsammans ska skapa ett fungerande samhälle. Det är viktigt att man redan i förskolan bygger grunden för att barnen ska utvecklas till individer som bidrar till ett hållbart samhälle.

6.6. Metoddiskussion

Vi valde att göra öppna observationer och då är det viktigt att man blir accepterade av gruppen (Holme & Solvang, 1997). Vi kände att vi direkt var accepterade av gruppen och barnen tyckte att det var okej att vi var där och lade inte märke till oss så mycket men vi blev ibland inbjudna i deras lek. För att inte det skulle störa våra observationer så försökte vi att leda dem till att istället leka med sina kompisar till exempel genom att be dem att även bjuda sin kompis på mat.

Vårt resultat bygger mycket på observationerna av pojkarna. Vi anser att observationerna med dem speglar resultatet tydligast. Det blev fler tydliga situationer där men samtidigt observerade vi flickorna också och har material på dem. Det vi kunde gjort för att förbättrat resultatet var att få in mer av flickornas observationer. Hade vi haft mer tid hade vi kunnat vara mer på förskolan och observerat flickorna mer.

Tiden begränsade oss i att utföra studien på det sätt som vi ville från början. Vår grundtanke var att göra intervjuer med barnen för att få barnens perspektiv tillsammans med vår syn på samspel och kommunikation. När man observerar får man endast observatörernas syn på objektet (Denscombe, 2009). Hade vi haft mer tid hade vi hunnit prova att genomföra barnintervjuer och om det inte blivit bra hade vi haft möjlighet att ändra och göra om insamlingen av material. Vi hade då också fått möjligheten att lära oss att göra barnintervjuer. Nu har vi använt oss av observationer som vi tidigare provat i utbildningen.

I vår studie fick vi fram ett annat resultat än Dixon och Fraser (1986) då deras studie visar på att kommunikationen mellan barn med olika ursprung kan ha svårt för att kommunicera med varandra då det inte bara är det verbala språket som skiljer sig utan även övrig kommunikation kan se olika ut. Vår studie tyder på att barnen inte har några större svårigheter med att kommunicera med varandra. Det kan bero på att vår studie kanske inte var tillräckligt lång för att vi skulle få syn på problematik i kommunikationen. Dixon och Frasers (1986) studie varade under ett år och vår varade endast en vecka. Det hade kanske varit lättare att se problematik i kommunikationen om vi hade haft tid att observera barnen en längre tid. Om vi hade observerat under en

längre tid är det inget som säger att vi skulle se några svårigheter i kommunikationen ändå.

6.7. Vidare forskning

Under studiens gång har tankar om vidare forskning dykt upp. Om vi nu skulle forskat vidare hade vi varit intresserade av att titta på om inneleken och uteleken skiljer sig mellan pojkar och flickors samspel. Vi har under vår studie sett att barnen leker mer uppdelat pojkar och flickor inne än vad de gör ute. Det är kanske inte så att det är någon skillnad utan att det just varit så de dagar vi har varit och observerat. Men där av har vårt intresse för vidare forskning om det växt. En annan sak vi sett under vår studie är att samspelet mellan pojkar och flickor kan se olika ut och det hade också varit intressant att forska om. Något som också hade varit intressant att forska vidare om är en av våra första tankar som var om kommunikationen skiljer sig på en mångkulturell förskola gentemot en förskola som inte är lika mångkulturell.

7. Sammanfattning

Sverige är idag ett mångkulturellt samhälle där människor med olika kulturella bakgrunder möts (Myndigheten för skolutveckling, 2004). Språket spelar en stor roll för samhället då vi människor måste kunna kommunicera med varandra. Det är inte bara det verbala språket som har betydelse för kommunikationen det gäller även kroppsspråket och det emotionella språket. Förskolan är en mötesplats där barnen får möjlighet till att integrera med andra barn. På förskolan ska man ta vara på det mångkulturella och utveckla flerspråkigheten och se det som en tillgång där individerna i samhället kan lära av varandra (Myndigheten för skolutveckling, 2004). Syftet med studien var att studera hur samspelet ser ut mellan barnen i den fria leken på en mångkulturell förskola. Frågeställningen var:

- Hur samspelar barn med varandra i den fria leken på en mångkulturell förskola?
- Vilken typ av kommunikation förekommer i samspelet?

Studiens utgångspunkt har varit det sociokulturella perspektivet. Det sociokulturella perspektivet grundar sig i att barn lär tillsammans med andra både vuxna och barn. Samspel skapas genom interaktioner med andra individer. Barn lär bland annat genom imitationer då de tar efter andra som är mer kunniga. Vygotskij menar att barn lär med hjälp av andra för att sedan kunna göra det själv han uttrycker det: ”What a child can do with assistance today she will be able to do by herself tomorrow” (Strandberg, 2014, s.52). Människor använder sig av kulturella redskap för att kommunicera med andra. Kulturella redskap kan vara språk, symboler och räknesystem (Smidt, 2010).

Till studien användes en kvalitativ metod. Metoden som valdes bestod av observationer och fältanteckningar som stöd för att genomföra insamlingen av materialet. Det är den fria leken som observerats med fokus på samspel och observation. Observationerna analyserades utifrån det sociokulturella perspektivet.

Resultatet visade att barn i samspelet med andra kommunicerar genom att använda sig av flera olika uttryckssätt för att göra sig förstådda. De använder sig av det verbala

språket, kroppsspråket och det emotionella språket. När barnen skulle uttrycka sig använde de ofta kombinationer av dem olika uttrycksätten och förstärkte på så sätt vad de ville uttrycka och gjorde sig då mer förstådda.

I diskussionen diskuteras resultatet utifrån litteraturen som beskrivits i tidigare forskning och i bakgrunden. Frågan om hur vida barnen har några svårigheter med att kommunicera med varandra eller inte lyfts. Vilket mynnar ut i en diskussion kring multimodal kommunikation.

8. Referenslista

- Arnqvist, A. (1993). *Barns språkutveckling*, Lund: Studentlitteratur.
- Björk-Willén, P. (2006). *Lära och leka med flera språk: Socialt samspel i flerspråkig förskola. Diss.*, Linköping: Linköpings universitet.
- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dixon, G. & Fraser, S. (1986). "Social Behaviours of Children in a Multicultural Preschool", *TESL Canada Journal*, vol. 3, no. 2, pp. 33.
- Tillgänglig via internet: <http://www.teslcanadajournal.ca/index.php/tesl/article/view/483>
[2015-10-08]
- Elm Fristorp, A. & Lindstrand, F. (2012). *Design för lärande i förskolan*. Stockholm: Norstedts.
- Eriksson, U. (2009). *Man är ju inte mer än människa: Långtidssjukskrivning ur ett emotionellt, relationellt och strukturellt perspektiv*. Diss. Karlstad: Karlstads universitet. Tillgänglig på Internet:
<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:132839/FULLTEXT02.pdf>
- Hangaard Rasmussen, T. (1993). *Den vilda leken*. Lund: Studentlitteratur.
- Holme, I. M., & Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Jakobsson, A., Faculty of Education and Society & Malmö University (2012), "Sociokulturella perspektiv på lärande och utveckling: lärande som begreppsmässig precisering och koordinering", *Pedagogisk forskning i Sverige*, no. 3, pp. 152.
- Johannesen, N. & Sandvik, N. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande: några perspektiv*. Stockholm: Liber.
- Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. (2007). *Att lära är nästan som att leka: lek och lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber.

- Sveriges Television (2015). *Migrationsverket: Rekordmånga söker asyl i Sverige*. 150920 Tillgänglig via internet: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/rekordmanga-soker-asyl-i-sverige> [2015-09-23].
- Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber.
- Lindahl, M. (1998). *Lärande småbarn*. Lund: Studentlitteratur.
- Lunneblad, J. (2009). *Den mångkulturella förskolan: motsägelser och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Migrationsverket, (2013). *Om asylsökande - Skola*. Tillgänglig via internet: <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-asylsokande/Skola.html> [2015-09-18].
- Migrationsverket, (2015). *Inkomna ansökningar om asyl, 2015*. Finns tillgänglig via internet: <http://www.migrationsverket.se/download/18.7c00d8e6143101d166d1aab/1441106477175/Inkomna+ans%C3%B6kningar+om+asyl+2015+-+Applications+for+asylum+received+2015.pdf> [2015-11-18].
- Migrationsverket, (2015). *Om ensamkommande barn och ungdomar – Statistik*. Tillgänglig via internet: <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar/Statistik.html> [2015-09-18].
- Myndigheten för skolutveckling (2004). *Komma till tals: flerspråkiga barn i förskolan*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Nationalencyklopedin, (2015). Interkulturell. Finns tillgänglig via internet: <http://www.ne.se.ezproxy.hkr.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/interkulturell> [2015-09-24].
- Prop. 1997/98:16. Regeringens proposition. *Sverige, framtiden och mångfalden*. Regeringskansliet: Stockholm. Tillgänglig via internet: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/Sverige-framtiden-och-mangfal_GL0316/?text=true [2015-09-28].

- Salovey, P. & Mayer, J.D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9, 185-211. Tillgänglig via internet: http://www.unh.edu/emotional_intelligence/EIAssets/EmotionalIntelligencePropert/EI1990%20Emotional%20Intelligence.pdf
- Sandberg, A. (2002). *Vuxnas lekvärld: En studie om vuxnas erfarenheter av lek*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Skolverket (1994) *Bildning och kunskap; Särtryck ur läroplanskommitténs betänkande skola för bildning* (SOU 1992:94). Tillgänglig via internet: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D135 [2015-11-24].
- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan (Lpfö 98): reviderad 2010*. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig via internet: http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.229059!/Menu/article/attachment/L%C3%A4roplan%20f%C3%B6r%20f%C3%B6rskolan.pdf
- Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Statistiska centralbyrån (2015). *Många barn föds under vår och sommar*. Publicerad: 2015-06-02 Nr 2015:123 Tillgänglig via internet: <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Manga-barn-fods-under-var-och-sommar/> [2015-10-14].
- Strandberg, L. (2009). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fusklappar*. Stockholm: Norstedt.
- Strandberg, L. (2014). *Vygotskij, barnen och jag: Pedagogisk inspiration*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts.
- Tullgren, C. (2004). *Den välreglerade friheten: att konstruera det lekande barnet*. Diss. Malmö: Malmö högskola.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotskij, L.S. & Öberg Lindsten, K. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*,
Göteborg: Daidalos.

9. Bilaga

Hej!

Vi heter Sara och Josefine och vi läser till förskollärare på högskolan i Kristianstad. Vi går sista terminen och skriver nu vårt examensarbete. Det handlar om hur barn med olika språk kommunicerar med varandra på olika sätt. Vi kommer inte på något sätt att utvärdera era barn varken socialt eller kunskapsmässigt. Vi kommer inte heller att nämna några namn inte ens vilken förskola barnen går på. Vi ber er nu att vi får lov att observera era barn.

Tack på förhand! Med vänliga hälsningar Sara och Josefine

Godkännande för medverkan

- forskningsprojekt

Barnets namn: _____

Förskola: _____

Avdelning: _____

Dokumentation och observation:

Jag tillåter att ni observerar och dokumenterar mitt barn.

Jag tillåter **INTE** att ni observerar och dokumenterar mitt barn.

Vårdnadshavares underskrift:

(Vid gemensam vårdnad ska båda vårdnadshavarna underteckna.)

Blanketten lämnas till barnets förskollärare så snabbt som möjligt!

Tack!